

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації
Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Затверджено
Науково-методичною радою Університету,
протокол від « 12 » 09 2024 № 1

Голова НМР Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ

Робоча програма навчальної дисципліни

ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

денної та заочної форм навчання

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 053 «Психологія»

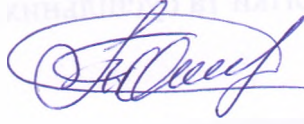
освітня програма «Психологія»

статус дисципліни: обов'язкова

Ірпінь – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» укладена на основі освітньої програми «Психологія» (нова редакція для вступу 2024) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», затвердженої Вченою радою Університету від 12.07.2024, протокол №19.

Укладачі:

Т. Ткачук, докт.психол.н., професор професор кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Гарант освітньої програми

М. Заушнікова, к.психол.н., доцент, доцент кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто і схвалено кафедрою психології, педагогіки та суспільних дисциплін, протокол від «11» вересня 2024, №2

Завідувач кафедри

І.О. Петухова, к. пед. н., доцент

Розглянуто і схвалено вченою радою факультету соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації, протокол від «12» вересня 2024, №2

Голова Вченої ради факультету соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації

Зикун, д. н.із соц. ком., професор

Завідувач навчально-методичного відділу

І.В. Качур, к. біол. н., доцент

ЛИСТ ОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Протокол від ____ 202__ р. № .

Лист оновлення та перезатвердження РПНД

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта ОП

Зміст

1. Передмова.....	4
2. Опис навчальної дисципліни	6
2.1. Компетентності та результати навчання.....	7
2.2. Пререквізити та постреквізити вивчення дисципліни.....	8
2.3. Структура навчальної дисципліни.....	9
2.4. Рейтинг-план.....	10
2.5. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення.....	12
3. Програма навчальної дисципліни	13
4. Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів вищої освіти	26
5. Засоби діагностики результатів навчання.....	29
6. Форми та питання поточного та підсумкового контролю.....	30
7. Рекомендована література	35

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Вікова і педагогічна психологія» відноситься до навчальних дисциплін циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня зі спеціальності 053 Психологія ОПП «Психологія».

Навчальна дисципліна «Вікова і педагогічна психологія» забезпечує знання теоретичних й практичних закономірностей та механізмів психічного розвитку людини в онтогенезі, специфіки психічного розвитку кожного вікового періоду та їх закономірностей, основних підходів до періодизації психічного розвитку особистості,

Метою курсу оволодіння студентами теоретичними й практичними знаннями закономірностей та механізмів психічного розвитку людини в онтогенезі, а також методами побудови взаємодії і спілкування з людьми в різних умовах їх життєдіяльності.

В курсі «Вікової та педагогічної психології» здобувачі опановують вміння та навички аналізу механізмів специфіки психічного розвитку кожного вікового періоду та їх закономірностей, оволодівають засобами розуміння та трансформації умов, що визначають образ думок і дій особистості на різних етапах онтогенезу, формують уміння та навички застосування набутих знань у практичних сферах своєї майбутньої діяльності, активізують власний особистісний та творчий потенціал. Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньої програми «Психологія».

Завдання курсу:

1. Ознайомити студентів з основами поняттями, принципами, концепціями вікової психології.

2. Розкриття механізму специфіки психічного розвитку кожного вікового періоду та їх закономірностей, підходів до періодизації психічного розвитку особистості.

3. Формування фахових вмінь та навичок спілкування з суб'єктами різного рівня розвитку. Вміння знайти оптимальне рішення в будь-якій ситуації психічної реальності.

4. Оволодіння студентами засобами розуміння та трансформації умов, що визначають образ думок і образ дій особистостей на різних етапах онтогенезу.

5. Виробити у студентів ряд умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізувати особистісний та творчий потенціал майбутнього фахівця.

Методи та форми навчання: методи: теоретичного та емпіричного дослідження, аналізу даних, технології психологічної допомоги; складання психологічних характеристик, власних проєктів, методики досліджень та інтерпретації отриманих даних. Форми організації занять: лекційні, семінарські заняття, індивідуальна й самостійна робота; робота в мережі Internet, аналіз й конспектування першоджерел, робота з додатковою літературою, написання статей, тез, дайджестів, есе, розв'язання психолого-педагогічних ситуацій, контрольні роботи, залік. На семінарських заняттях, окрім усного опитування застосовуються також такі форми навчання як турніри, ділові ігри, brainstorming, дебати, колоквиуми (заслуховування доповідей та повідомлень, їх обговорення і рецензування).

Форми організації навчання: денна, заочна.

На лекційних заняттях здобувача вищої освіти отримують інформацію про теоретичні аспекти курсу.

Семінарські та практичні заняття передбачають розкриття актуальних проблем специфіки та практичного застосування знань як базової основи у подальшій професійній діяльності, обговорення дискусійних питань.

Об'єктом контролю є діяльність здобувача вищої освіти на семінарських заняттях, а також результати виконання ними самостійної та індивідуальної роботи.

Організація поточного та підсумкового контролю знань.

Самостійна робота здобувача передбачає опанування теоретичного матеріалу з рекомендованої літератури, аналіз сучасних психологічних досліджень. Наведені у програмі

питання для самоконтролю покликані зорієнтувати здобувачів на вивчення загальних закономірностей динаміки психічного розвитку та формування особистості в онтогенезі; ознайомлення з повним життєвим циклом, котрий проходить людина; розгляд вікових закономірностей розвитку у віці немовляти, ранньому та дошкільному дитинстві, молодшому шкільному та підлітковому віці, юнацтві, молодості, зрілості, пізній зрілості та старості. Індивідуально-консультаційна робота здобувача вищої освіти передбачає друк наукових статей, тез доповідей для наукових конференцій, а також написання есе, підготовку презентацій, рефератів.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять та при перевірці самостійних робіт (тестові завдання, виконання письмових завдань) і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу з предмету.

Проміжний модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи, комп'ютерного тестування.

Формою підсумкового контролю знань є екзамен.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Обов'язкова	
Модулів - 3	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3	2-й	2-й
Загальна кількість годин – 120	Семестр	
	3-й	3-й
	Лекції	
	26 год.	4 год.
	Практичні	
	4 год.	
	Семінарські	
	18 год.	4 год.
	Самостійна робота	
	70 год.	110 год.
	Індивідуально-консультаційна робота - 2 год.	
Форма семестрового контролю: екзамен		

2.1. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Компетентності	Результати навчання
ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.	ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).
ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.	ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
ЗК9. Здатність працювати в команді.	ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.	ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.	ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).	ПР 19. Знати, розуміти сутність психологічних особливостей та поведінки особистості, застосовувати оптимальні форми професійної взаємодії.
СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.	

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.	
СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.	
СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.	
СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	
ФК 1. Здатність до аналізу психологічних особливостей та поведінки особистості з урахуванням індивідуально-психологічних властивостей в контексті різноманітних ситуацій професійної взаємодії.	

2.2. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Супутніми для вивчення даної дисципліни є засвоєння теоретичних і практичних засад таких навчальних дисциплін як: «Загальна психологія».

Наступними для даної дисципліни буде вивчення таких навчальних дисциплін: «Психокорекція».

2.3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Академічна група: ПСБ-24-1, ПСБ3-24-1

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						заочна форма навчання				
	усього	у тому числі					усього	у тому числі			
л		с	п	ікр	с.р.с	л		с	п	ікр	с.р.с
Модуль I = 1 зал. кред. (30 год.)											
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи дослідження вікових особливостей психіки											
Тема 1. Загальна характеристика вікової психології. Проблеми вікового розвитку.	7	2				4	8	2			6
Тема 2. Стадіальність психічного розвитку.	7	2	2			4	7				7
Тема 3. Розвиток особистості дитини	8	2	2			4	8		2		6
Тема 4. Інтелектуальний розвиток дитини.	8	2	2			4	7				7
Разом за Модулем I	30	8	6		-	16	30	2	2		26
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)											
Модуль II = 2 зал. кред. (60 год.)											
Змістовий модуль II. Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах											
Тема 5. Психічний розвиток новонародженого та немовляти	11	2	2		2	5	11			2	9
Тема 6. Психічні особливості дітей раннього віку	9	2	2			5	9				9
Тема 7. Психічний розвиток дошкільнят	10	2	2			6	11	2			9
Тема 8. Психічний розвиток молодшого школяра	10	2	2			6	9				9
Тема 9. Психічний розвиток підлітків	10	2	2			6	10				10
Тема 10. Психологія юнацтва	10	2	2			6	10				10
Разом за модулем 2.	60	12	12	-	2	34	60	2	-	-	2
Модуль III = 2 зал. кред. (60 год.)											
Змістовий модуль III. Основи педагогічної психології											
Тема 11. Загальна характеристика педагогічної психології	9	2				7	10				10
Тема 12. Психологія навчання	11	2		2		7	10				10
Тема 13. Психологія виховання	10	2		2		6	10		2		8
Разом за Модулем 3	30	6	-	4	-	20	30	-	2	-	28
Форма контролю: модульна контрольна робота (за рахунок семінарського заняття – 40 хв.)											
Комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE											
Форма підсумкового контролю – екзамен											
Усього годин	120	26	18	4	2	70	120	4	4	2	110

2.4. РЕЙТИНГ-ПЛАН

Години		Тема	Форма заняття та діяльності (лекція, семінар, самостійна робота здобувача, контрольний захід, підсумкове тестування, індивідуальна робота)	Результати навчання	Вага оцінки (кількість балів) Денна форма	Вага оцінки (кількість балів) Заочна форма
Ден на ф/н	Заоч на ф/н					
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи дослідження вікових особливостей психіки						
2 4	2 6	Тема 1. Загальна характеристика вікової психології. Проблеми вікового розвитку.	Лекція Самостійна робота	ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.	0 1	0 2
2 2 4	0 0 7	Тема 2. Стадіальність психічного розвитку.	Лекція Семінар Самостійна робота	ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	0 1 1	0 0 2
2 2 4	0 2 6	Тема 3. Розвиток особистості дитини	Лекція Семінар Самостійна робота	ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	0 1 1	0 3 2
2 2 4	0 0 7	Тема 4. Інтелектуальний розвиток дитини.	Лекція Семінар Самостійна робота	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	0 1 1	0 0 2
30		Усього за Модулем 1			7	11
Змістовий модуль II. Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах						
2 2 2	0 0 2	Тема 5. Психічний розвиток новонародженого та немовляти	Лекція Семінар Індивід.-консульт. робота	ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності,	0 1 7	0 0 7

5	9		Самостійна робота	приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).	1	2
2	0	Тема 6. Психічні особливості дітей раннього віку	Лекція	ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).	0	0
2	0		Семінар заняття		1	0
5	9		Самостійна робота		1	2
2	2	Тема 7. Психічний розвиток дошкільнят	Лекція	ПР 19. Знати, розуміти сутність психологічних особливостей та поведінки особистості, застосовувати оптимальні форми професійної взаємодії.	0	0
2	0		Семінар		1	0
6	9		Самостійна робота		1	2
2	0	Тема 8. Психічний розвиток молодшого школяра	Лекція	ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).	0	0
2	0		Семінар		1	0
6	9		Самостійна робота		1	2
2	0	Тема 9. Психічний розвиток підлітків	Лекція	ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.	0	0
2	0		Семінар		1	0
6	10		Самостійна робота		1	2
2	0	Тема 10. Психологія юнацтва	Лекція	ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	0	0
2	0		Семінар		1	0
6	10		Самостійна робота		1	2
60		Проміжний модульний контроль 1			6	
		Усього за Модулем 2			25	19
Змістовий модуль 3. Основи педагогічної психології						

2	0	Тема 11. Загальна характеристика педагогічної психології	Лекція Самостійна робота	ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.	0 1	0 2
2	0	Тема 12. Психологія навчання	Лекція Практичне зан. Самостійна робота	ПР12. Складати та реалізувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.	0 2 1	0 0 2
2	0	Тема 13. Психологія виховання	Лекція Семінар Практичне зан. Самостійна робота	ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.	0 0 2 1	0 3 0 2
30		Проміжний модульний контроль 2	Аудиторна контрольна робота		6	6
		Усього за Модулем 3			13	15
		Комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE			5	5
		Екзамен	Екзамен		50	50
		Усього за курсом			100	100

2.5. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Протоколи психологічної діагностики, програми розвивальних занять
Zoom, Moodle
Мультимедійний супровід освітнього процесу

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВНИМИ МОДУЛЯМИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи дослідження вікових особливостей психіки

Тема 1. Загальна характеристика вікової психології. Проблеми вікового розвитку.

План лекції:

1. Предмет вікової психології.
2. Методи вікової психології.
3. Фактори розвитку психіки дитини.
4. Розвиток і навчання.
5. Роль діяльності в психічному розвитку дитини.
6. Роль спілкування в психічному розвитку дитини.

План семінарського заняття:

1. Предмет, завдання та проблематика вікової психології.
2. Зміст та специфіка дослідження вікових особливостей психіки людини. Методи вікової психології.
3. Фактори розвитку психіки дитини.
4. Розвиток і навчання. Роль діяльності і спілкування в психічному розвитку дитини.
5. Біогенетичні підходи до вивчення психіки дитини.
6. Тлумачення психоаналітичними теоріями змісту та механізмів психічного розвитку.
7. Теорії соціального наочіння про розвиток психіки дитини.
8. Когнітивний підхід до трактування психічного розвитку.
9. Психічний розвиток в контексті персоногенетичного підходу А.Маслоу і К.Роджерса.
10. Аналіз базових вітчизняних концепцій психічного розвитку Л.І. Божович, Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, Г.С. Костюка.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Поняття факторів та умов психічного розвитку, їх диференціація.
2. Сучасна структура вікової психології.
3. Роль біологічного фактора у психічному розвитку людини.
4. Функції соціального середовища в психічному розвитку.
5. Значення активності як фактору психічного розвитку людини.
6. Роль навчання та виховання у психічному розвитку дитини.
7. Етичні та наукові вимоги щодо організації та проведення досліджень вікових психологічних особливостей.
8. Специфіка використання методів спостереження та експерименту для досліджень вікової психології.
9. Завдання методів опитування щодо дослідження психічного розвитку людини.

Питання для самоконтролю:

1. Чим характеризуються завдання та проблематика вікової психології.
2. Які існують особливості зв'язків вікової психології з іншими науками.
3. Чим характеризуються виникнення та становлення вікової психології як науки.
4. Що притаманно сучасній структурі вікової психології.
5. Схарактеризуйте зміст та специфіку дослідження вікових особливостей психіки людини.
6. Які існують етичні та наукові вимоги щодо організації та проведення досліджень вікових психологічних особливостей.
7. Специфіка використання методів спостереження та експерименту для досліджень вікової психології.

8. Особливості використання методів опитування у дослідженні психічного розвитку людини.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 2. Стадіальність психічного розвитку.

План лекції:

1. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку. Одиниці поділу онтогенезу.
2. Критерії вікової періодизації психічного розвитку людини.
3. Поняття про кризи та сенситивні періоди психічного розвитку людини.
4. Погляди Л.Виготського на стадіальність розвитку.

План семінарського заняття:

1. Сучасна вітчизняна вікова періодизація психічного розвитку, проблема її здійснення.
2. Критерії здійснення вікової періодизації психічного розвитку людини.
3. Зміст соціальної ситуації розвитку як критерію вікової періодизації психічного розвитку.
4. Зміст поняття «провідна діяльність» та її функції для психічного розвитку.
5. Поняття психічного новоутворення та характеристика його різновидів.
6. Криза як феномен психічного розвитку людини.
7. Сенситивні періоди психічного розвитку та їх значення для формування особистості.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізуйте вплив мікро- та макросоціуму на психічний розвиток особистості, їх взаємозв'язок та специфіку.
2. Розкрийте вплив сучасних соціально-економічних умов розвитку суспільства на формування особистості дитини.
3. Продумайте, чи чітко прив'язані стадії становлення особистості до конкретних вікових періодів.

Питання для самоконтролю:

1. Які у науці існують критерії вікової періодизації психічного розвитку людини.
2. Чому зміст соціальної ситуації розвитку є критерієм вікової періодизації психічного розвитку.
3. Схарактеризуйте контент поняття «провідна діяльність», її функції та значення для психічного розвитку.
4. Схарактеризуйте поняття «психічне новоутворення» та його різновиди.
5. Чому криза є феноменом психічного розвитку людини.
6. Яке значення сенситивних періодів у психічному розвитку дитини та формування її особистості.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 3. Розвиток особистості дитини

План лекції:

1. Періодизація розвитку особистості за Е.Еріксоном.
2. Розвиток моральної свідомості за Л.Колбергом.
3. Періодизація розвитку особистості за А.Петровським

План семінарського заняття:

1. Періодизація розвитку особистості за Е.Еріксоном.
2. Розвиток моральної свідомості за Л.Колбергом.
3. Періодизація розвитку особистості за А.Петровським.
4. Психосексуальні стадії розвитку особистості за З. Фрейдом.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Порівняйте зміст поглядів З.Фрейда та Е.Еріксона на психічний розвиток людини
2. Спираючись на ознаку неперервності психічного розвитку особистості, доведіть умовний характер вікової періодизації щодо конкретного індивіда.

Питання для самоконтролю:

1. На яких критеріях ґрунтується періодизація розвитку особистості Е.Еріксона.
2. Чим характеризується розвиток моральної свідомості за Л.Колбергом.
3. Чим відрізняється періодизація розвитку особистості за А.Петровським

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 4. Інтелектуальний розвиток дитини

План лекції:

1. Періодизація інтелектуального розвитку за Ж.Піаже.
2. Феномени Ж.Піаже.
3. Критика поглядів Ж.Піаже Л.Виготським
4. Інтелектуальний розвиток за Дж.Брунером.

План семінарського заняття:

1. Періодизація інтелектуального розвитку за Ж.Піаже.
2. Феномени Ж.Піаже.
3. Критика поглядів Ж.Піаже Л.Виготським.
4. Інтелектуальний розвиток за Дж.Брунером

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізуйте, чи можна, згідно концепції Ж.Піаже, прискорити процес когнітивного розвитку дитини.
2. Доведіть актуальність поглядів Л.С. Виготського на психічний розвиток дитини для сьогодення.
3. Етапи наукової біографії Ж. Піаже: від відкриття егоцентризму до вчення про стадії інтелектуального розвитку. Поняття стадій розвитку в концепції Ж. Піаже.

Питання для самоконтролю:

1. Які існують стадії розвитку в концепції Ж. Піаже.
2. Чим характеризується інтелектуальний розвиток за Дж.Брунером

Рекомендована література:

- Основна: [1-3]
 Допоміжна: [1-3]
 Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]
 Міжнародні видання: [1-2]

Змістовий модуль II. Особливості психічного розвитку на різних вікових етапах

Тема 5. Психічний розвиток новонародженого та немовляти

План лекції:

1. Фаза новонародженості як особливий період немовлячого дитинства.
2. Причини кризи новонародженості.
3. Вроджені безумовні рефлекси та їх роль у розвитку новонародженого. Первинний сенсорний розвиток новонародженого.
4. Розвиток емоційної сфери. Комплекс пожвавлення як перша соціальна реакція немовляти. Безпосередньо-емоційне спілкування немовляти з дорослими як провідний вид діяльності.
5. Оволодіння мовленням у немовлячий період.
6. Сенсомоторний розвиток та виникнення наочно-дійового мислення в немовлячий період.
7. Криза першого року життя.

План семінарського заняття

1. Фаза новонародженості як особливий період немовлячого дитинства. Причини кризи новонародженості.
2. Вроджені безумовні рефлекси та їх роль у розвитку новонародженого. Первинний сенсорний розвиток новонародженого.
3. Розвиток емоційної сфери. Комплекс пожвавлення як перша соціальна реакція немовляти. Безпосередньо-емоційне спілкування немовляти з дорослими як провідний вид діяльності.
4. Оволодіння мовленням у немовлячий період.
5. Сенсомоторний розвиток та виникнення наочно-дійового мислення в немовлячий період.
6. Криза першого року життя.

Індивідуально-консультаційна робота

1. Анатомо-фізіологічні особливості новонароджених. Вроджені безумовні рефлекси та їх роль у розвитку новонародженого. Первинний сенсорний розвиток новонародженого.
2. Оволодіння мовленням у період немовляти.
3. Оволодіння мовленням у немовлячий період.
4. Сенсомоторний розвиток та виникнення наочно-дійового мислення в немовлячий період.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Зародження психіки дитини під час її пренатального розвитку.
2. Психогігієна майбутніх батьків.
3. Психологічні особливості фази новонародженості.
4. Соціально-психологічні детермінанти психічного розвитку немовляти.
5. Вплив фізичних досягнень на психічний розвиток немовляти.
6. Зміст сенсорного та мовленнєвого розвитку немовляти.
7. Окресліть наслідки впливу процесу народження дитини на її подальший психічний розвиток.

8. Опишіть прояви комплексу поживлення дитини та його роль в психічн розвитку.
9. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку немовляти.
10. Розкрийте причини та вияви явища дитячої шпитальності.
11. Визначте засоби, які мають використовувати дорослі для розвитку емоцій та мовлення немовляти.

Питання для самоконтролю:

1. Якими є причини кризи новонародженості.
2. Чим характеризується первинний сенсорний розвиток новонародженого.
3. Яким є розвиток емоційної сфери немовляти. Комплекс поживлення як перша соціальна реакція немовляти.
4. Безпосередньо-емоційне спілкування немовляти з дорослими як провідний вид діяльності.
5. Як відбувається оволодіння мовленням у немовлячий період.
6. Сенсомоторний розвиток та виникнення наочно-дійового мислення в немовлячий період.
7. Чим характеризується криза першого року життя.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 6. Психічні особливості дітей раннього віку

План лекції:

Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці.

1. Предметно-маніпулятивна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці. Поняття про предметні та знаряддеві дії.
2. Розвиток мовлення в ранньому віці.
3. Особливості розвитку пізнавальної сфери переддошкільників.
4. Перші ігри дітей.
5. Розумовий розвиток у ранньому віці.
6. Розвиток самосвідомості, моральних почуттів.
7. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви

План семінарського завдання

1. Особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці.
2. Динаміка та функції провідної діяльності дитини раннього віку..
3. Перші ігри дітей.
4. Розумовий розвиток у ранньому віці.
5. Формування особистості дитини раннього віку.
6. Розвиток самосвідомості, моральних почуттів.
7. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Розкрийте провідні потреби переддошкільників та їх вплив на розвиток психіки.
2. Охарактеризуйте механізми впливу значимих дорослих на формування новоутворень психіки переддошкільника.
3. Доведіть, що ранній вік є сенситивним для розвитку мовлення дитини.

4. З'ясуйте, чому ранній вік займає таке вагоме значення в процесі формування особистості в багатьох психологічних концепціях (психоаналіз, гуманістична теорія, теорія соціального наuczіння тощо).
5. Проаналізуйте типові форми реагування дорослих на прояви емансипації дітей раннього віку та їх наслідки для сихіки малюка.
6. Визначте роль провідної діяльності переддошкільників для їх розумового розвитку.
7. Охарактеризуйте фактори, які спричинюють відставання в психічному розвитку у дітей раннього віку.
8. Порівняйте специфіку спілкування дітей раннього та дошкільного віку з дорослими.

Питання для самоконтролю:

1. Якими є особливості соціальної ситуації розвитку дитини в ранньому віці.
2. Якою є предметно-маніпулятивна діяльність в ранньому віці. Поняття про предметні та знаряддєві дії.
3. Чим характеризуються перші ігри дітей.
4. Чим характеризується розумовий розвиток у ранньому віці.
5. Чим характеризується розвиток самосвідомості та моральних почуттів дітей раннього віку.
6. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 7. Психічний розвиток дошкільнят

План лекційного заняття:

1. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Потреби дошкільнят та формування мотивів поведінки. Ієрархія мотивів.
2. Формування перших етичних норм поведінки.
3. Розвиток самосвідомості в дошкільному віці та формування Я-концепції.
4. Формування статевої ідентичності в дошкільнят.
5. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільнят.
6. Основні тенденції розвитку мислення в дошкільному віці. Розвиток наочно-образного мислення. Формування основ словесно-логічного мислення.
7. Розвиток уваги дитини дошкільного віку. Особливості пам'яті дошкільнят. Пізнавальна та емоційна уява дітей дошкільного віку.
8. Розвиток продуктивних видів діяльності в дошкільному віці: зображувальна та конструктивна діяльність.
9. Криза 6 років.

План семінарського заняття

1. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку. Потреби дошкільнят та формування мотивів поведінки. Ієрархія мотивів.
2. Формування перших етичних норм поведінки.
3. Розвиток самосвідомості в дошкільному віці та формування Я-концепції.
4. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільнят.
5. Основні тенденції розвитку мислення в дошкільному віці. Розвиток наочно-образного мислення. Формування основ словесно-логічного мислення.
6. Розвиток уваги дитини дошкільного віку. Особливості пам'яті дошкільнят. Пізнавальна та емоційна уява дітей дошкільного віку.

7. Розвиток продуктивних видів діяльності в дошкільному віці: зображувальна та конструктивна діяльність.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте систему взаємин дошкільника з ровесниками.
2. Розкрийте співвідношення впливу ігрової, навчальної та трудової діяльності на становлення особистості дитини дошкільного віку.
3. Визначте роль продуктивної діяльності (малювання, ліплення тощо) для інтелектуального розвитку дошкільника.
4. Опишіть можливі форми реагування дорослих на вияви пізнавального інтересу дошкільника і їх наслідки для розумового розвитку дитини.
5. Проаналізуйте думку К.Д. Ушинського, що саме дошкільне дитинство є початком інтимної історії людської душі – історії її почуттів.
6. З'ясуйте роль внутрішнього мовлення у плануванні і регуляції поведінки дошкільнят.
7. Охарактеризуйте компоненти психологічної готовності дитини до школи та способи їх діагностики.
8. Складіть пам'ятку для батьків щодо формування психологічної готовності дошкільняти до школи.

Питання для самоконтролю:

1. Чим характеризується соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку.
2. Якими потребами скеровується поведінка і діяльність дітей дошкільного віку? Ієрархія мотивів.
3. Яким є формування перших етичних норм поведінки.
4. Як розвивається самосвідомість в дошкільному віці та формується Я-концепція дошкільнят?
5. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільнят.
6. Чим характеризується сенсорна сфера дошкільників: тенденції розвитку мислення (розвиток наочно-образного та формування основ словесно-логічного), розвиток уваги, особливості пам'яті та уяви.
7. Розвиток продуктивних видів діяльності в дошкільному віці: зображувальна та конструктивна діяльність.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 8. Психічний розвиток молодшого школяра

План лекційного заняття:

1. Специфіка соціальної ситуації розвитку молодшого школяра.
2. Структура навчальної діяльності в молодшому шкільному віці.
3. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів молодших школярів.
4. Розвиток особистості молодшого школяра. Засвоєння моральних норм і правил поведінки. Стадії морального розвитку за Л. Колбергом.
5. Розвиток емоційно-вольової сфери молодших школярів. Особливості розвитку самосвідомості в молодшому віці.
6. Характеристика психічних новоутворень у молодшому шкільному віці.

План семінарського заняття:

1. Специфіка соціальної ситуації розвитку молодшого школяра.
2. Структура навчальної діяльності в молодшому шкільному віці.
3. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів молодших школярів.
4. Розвиток особистості молодшого школяра. Засвоєння моральних норм і правил поведінки. Стадії морального розвитку за Л. Колбергом.
5. Розвиток емоційно-вольової сфери молодших школярів. Особливості розвитку самосвідомості в молодшому віці.
6. Характеристика психічних новоутворень у молодшому шкільному віці.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Охарактеризуйте компоненти психологічної готовності дитини до школи та способи їх діагностики.
2. Складіть пам'ятку для батьків щодо формування психологічної готовності дошкільняти до школи.
3. Розкрийте роль молодшого шкільного віку в процесі соціалізації особистості.
4. Охарактеризуйте взаємозв'язок шкільної зрілості дошкільняти та рівня адаптації першокласника до школи.
5. Обґрунтуйте психологічну доречність використання вчителем тільки словесного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-го класу.
6. Розкрийте основні напрямки профілактики та корекції неухважності молодших школярів.

Питання для самоконтролю:

1. Шкільна зрілість дошкільняти, її зміст, механізми формування та діагностика.
2. Вплив статусу школяра на психіку першокласника.
3. Початкова шкільна дезадаптація: причини, вияви та способи усунення.
4. Специфіка взаємин молодшого школяра з вчителем.
5. Характеристика учіння як провідної діяльності молодших школярів.
6. Соціально-психологічні чинники формування особистості сучасних молодших школярів.
7. Типові емоційно-поведінкові порушення дітей молодшого шкільного віку.
8. Формування самосвідомості дитини молодшого шкільного віку.
9. Вплив навчальної діяльності на інтелектуальну сферу молодшого школяра.
10. Зміст та механізми формування новоутворень пізнавальної сфери учня початкової школи.

Рекомендована література:

- Основна: [1-3]
 Допоміжна: [1-3]
 Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]
 Міжнародні видання: [1-2]

Тема 9. Психічний розвиток підлітка

План лекційного заняття:

1. Характеристика соціальної ситуації розвитку підлітка. Прагнення до дорослості як базове новоутворення віку.
2. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів підлітків: критичність мислення, рівень абстрагування, узагальнення, система прямих і зворотних логічних операцій. Егоцентризм підліткового мислення.
3. Мотиви навчальної діяльності.

4. Основні психологічні новоутворення підліткового віку.
5. Розвиток самосвідомості в підлітковий період.
6. Криза підліткового віку.
7. Комунікативна діяльність у середньому шкільному віці. Інтимноособистісне спілкування та його роль в особистісному розвитку підлітка.
8. Проблема “важких підлітків”.

План семінарського заняття

1. Вплив фізичних та фізіологічних особливостей підлітків на їх психічний розвиток.
2. Психологічний аналіз взаємин учнів основної школи з педагогами.
3. Особливості та шляхи оптимізації спілкування підлітка з батьками.
4. Зміст та функції провідної діяльності підліткового віку.
5. Вплив характеру міжособистісних взаємин підлітка з ровесниками на формування його особистості.
6. Специфіка навчальної діяльності підлітків.
7. Формування особистості в підлітковому віці.
8. Криза 13-ти років: причини та симптоматика.
9. Психологічні особливості важковихованих підлітків.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Проаналізуйте сучасні соціально-психологічні умови становлення особистості підлітків.
2. Визначте, чи справді підлітки є «жертвами» власних гормонів. Відповідь аргументуйте.
3. Підтвердьте думку, що підлітковий вік є «лакмусом» успішності попереднього виховання дитини.
4. Охарактеризуйте типологію учнів основної школи щодо мотивації їх учіння.
5. Доведіть доречність використання вчителем проблемних методів навчання у роботі з учнями основної школи.
6. Проілюструйте вияви самоствердження в підлітків.
7. Доведіть, що підлітковий період є сенситивним для становлення вольової регуляції.
8. Охарактеризуйте фактори, що прискорюють і, навпаки, уповільнюють формування почуття дорослості в підлітків.
9. Охарактеризуйте шляхи гармонізації самооцінки підлітків.
10. Співвіднесіть роль ровесників та дорослих у процесі формування характеру учнів основної школи.
11. Охарактеризуйте можливі позитивні та негативні наслідки кризи 13-ти років на формування особистості підлітків.

Питання для самоконтролю:

1. Схарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку підлітка. Прагнення до дорослості як базове новоутворення віку.
2. Якими є особливості розвитку пізнавальних процесів та інтересів підлітків: критичність мислення, рівень абстрагування, узагальнення, система прямих і зворотних логічних операцій. Егоцентризм підліткового мислення.
3. Як відбувається мотивація навчальної діяльності.
4. Мрії підлітка як специфічні прояви підліткової уяви.
5. Які основні психологічні новоутворення підліткового віку.
6. Чим характеризується розвиток самосвідомості в підлітковий період.

7. Як формується статева ідентичність підлітка.
8. Криза підліткового віку.
9. Комунікативна діяльність у середньому шкільному віці. Інтимноособистісне спілкування та його роль в особистісному розвитку підлітка.
10. Проблема “важких підлітків”.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

Тема 10. Психологія юнацтва

План лекційного заняття:

1. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці.
2. Формування статево-рольових цінностей і статево-рольового самовизначення юнаків і дівчат: співвідношення фемінності — маскулітності. Дружба і кохання в юнацькому віці.
3. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в юності.
4. Психологічні особливості вибору майбутньої професії. Професійне самовизначення. Особливості навчально-професійної діяльності юнаків і дівчат.
5. Характеристика основних новоутворень юнацького віку.

План семінарського заняття

1. Соціальна ситуація розвитку сучасних юнаків. Специфіка спілкування юнаків з дорослими.
2. Зміст та функції навчально-професійної діяльності в юнацькому віці.
3. Специфіка дружби та кохання в юнацькому віці.
4. Вплив субкультури на формування особистості юнаків.
5. Проблеми юнацького максималізму та пошуку сенсу життя.
6. Динаміка інтелекту в юнацькому віці.
7. Механізми формування та вияви юнацького самовизначення.
8. Зміст та чинники професійного самовизначення юнаків.
9. Формування особистості в юнацькому віці.
10. Криза 17-ти років: причини та конструктивне розв’язання.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Диференціюйте психологічні особливості представників ранньої юності та власне юності.
2. Наведіть приклади конкретного вияву юнацького максималізму.
3. Охарактеризуйте вияви індивідуального стилю інтелектуальної діяльності юнаків.
4. Проаналізуйте фактори, що впливають на самооцінку юнаків.
5. Порівняйте системи спілкування юнаків з батьками та педагогами.
6. Наведіть приклади проблем професійного самовизначення юнаків.

Питання для самоконтролю

1. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці.
2. Формування статево-рольових цінностей і статево-рольового самовизначення юнаків і дівчат: співвідношення фемінності — маскулітності. Дружба і кохання в юнацькому віці.
3. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в юності.

4. Психологічні особливості вибору майбутньої професії. Професійне самовизначення. Особливості навчально-професійної діяльності юнаків і дівчат.
5. Характеристика основних новоутворень юнацького віку.

Рекомендована література:

- Основна: [1-3]
 Допоміжна: [1-3]
 Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]
 Міжнародні видання: [1-2]

Змістовий модуль 3. Основи педагогічної психології

Тема 11. Загальна характеристика педагогічної психології

План лекції

1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.
2. Принципи педагогічної психології.
3. Проблеми і завдання педагогічної психології.
4. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками (філософія, педагогіка, загальна і вікова психологія, фізіологія тощо).
5. Методи педагогічної психології.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки.
2. Принципи педагогічної психології.
3. Проблеми і завдання педагогічної психології.
4. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками (філософія, педагогіка, загальна і вікова психологія, фізіологія тощо).
5. Методи педагогічної психології.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте проблеми педагогічної психології як науки та її принципи.
2. Методи педагогічної психології.
2. Завдання педагогічної психології.
3. У чому полягає зв'язок педагогічної психології з іншими науками (філософія, педагогіка, загальна і вікова психологія, фізіологія тощо).

Рекомендована література:

- Основна: [1-3]
 Допоміжна: [1-3]
 Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]
 Міжнародні видання: [1-2]

Тема 12. Психологія навчання

План лекції

1. Предмет психології навчання. Проблеми психології навчання. Психологія і педагогіка навчання. Типи навчання.
2. Моделі навчання (інформаційна, операціональна, розвивальна). Психологічні аспекти дидактичних принципів, змісту предмета і методів засвоєння знань, умінь, навичок.
3. Концепції управління навчанням. Розвиток особистості в процесі навчання.

4. Перспективи індивідуального розвитку учнів. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні.
5. Завдання психології навчання як розділу педагогічної психології.

План практичного заняття

1. Предмет психології навчання. Проблеми психології навчання. Психологія і педагогіка навчання. Типи навчання.
2. Розвивальні можливості навчання. Конструювання навчального змісту. Мотиви навчання.
3. Способи управління навчанням: програмоване навчання, алгоритмізація, проблемне навчання, комп'ютерне навчання, уроки-діалоги тощо.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Теорії навчання (Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, О.М. Матюшкін, Л.М. Проколієнко та ін.).
2. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП).
3. Схарактеризуйте способи управління навчанням: програмоване навчання, алгоритмізація, проблемне навчання, комп'ютерне навчання, уроки-діалоги тощо.
4. Методологічні принципи концепції ієрархічного проектування нових інформаційних технологій.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте наступні теорії навчання (Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Д.Б. Ельконін, О.М. Матюшкін, Л.М. Проколієнко та ін.).
2. Переваги та недоліки використання комп'ютера в навчальному процесі (Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенко):

Рекомендована література:

- Основна: [1-3]
 Допоміжна: [1-3]
 Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]
 Міжнародні видання: [1-2]

Тема 13. Психологія виховання

План лекції

1. Виховання як суспільне явище та соціальна функція. Предмет психології виховання. Проблеми психології виховання.
2. Історичні моделі виховання. Виховання та індивідуальний розвиток учнів.
3. Критерії та показники вихованості. Вікові аспекти виховання і життєвий шлях особистості. Психологічні особливості дітей з асоціальною поведінкою. Психологія індивідуального підходу в процесі виховання особистості.
4. Завдання психології виховання.

План практичного заняття

1. Виховання як процес формування цілісної особистості. Закономірності виховного впливу.
2. Психологічні механізми виховання. Методи і прийоми виховного впливу. Самопізнання та самооцінка як передумови самоактуалізації у вихованні.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти

1. Проблеми психології виховання.
2. Процес виховання та чинники неорганізованого соціального впливу. Об'єктивні і суб'єктивні кризові явища в дитинстві.

Питання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте виховання як суспільне явище та соціальну функцію: предмет, завдання та принципи.
2. Назвіть та дайте характеристику проблем психології виховання.
3. Які існують у науці історичні моделі виховання.
4. Як впливає виховання та індивідуальний розвиток учнів.
5. Які існують критерії та показники вихованості.
6. Якими є вікові аспекти виховання і життєвий шлях особистості.
7. Психологічні особливості дітей з асоціальною поведінкою.
8. Психологія індивідуального підходу в процесі виховання особистості.

Рекомендована література:

Основна: [1-3]

Допоміжна: [1-3]

Інформ. ресурси Інтернет: [1-3]

Міжнародні видання: [1-2]

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальний розподіл балів, які здобувач вищої освіти може отримати в межах 100-бальної системи оцінювання, повинен включати обов'язкове комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE для денної та заочної форм навчання (максимально до 5 балів).

Розподіл балів за семінарське заняття

Кількість балів		Критерії оцінювання
Ден. ф/н/	Заоч.ф/н	
1	3	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який у повному обсязі дав відповіді на всі питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.
0,5	2	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неточності та незначні помилки.
0,25	1	Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання
0	0	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Розподіл балів за практичне заняття

для денної фіорми навчання

Критерії оцінювання	Кількість балів
Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі дав відповіді на всі питання. При цьому використовував актуальну наукову термінологію, належним чином обґрунтовував свої думки та зробив узагальнені підсумки.	2
Оцінюється робота здобувача, який в основному розкрив зміст теоретичних питань. Проте, при висвітленні деяких питань не вистачало достатньої аргументації, допускалися при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	1,5
Оцінюється робота здобувача, який дав фрагментарні відповіді на теоретичні питання (без аргументації й обґрунтування, підсумків), у відповідях присутні неточності та помилки або відповідь дана лише на окремі питання.	1
Оцінюється робота здобувача вищої освіти, який дав неправильну відповідь на всі теоретичні питання, допустив істотні помилки, оперував неактуальною застарілою інформацією або відповіді на питання відсутні взагалі.	0

Виконання самостійної роботи, як правило, оцінюється під час проведення контактної заняття у вигляді опитування в тому числі за питаннями, які виносяться на самостійну роботу.

Формою проміжного поточного контролю є контрольні роботи, які проводяться письмово.

Організація індивідуально-консультаційної роботи

I. Підготувати доповідь (презентацію) на одну з обраних тем:

I. Підготувати доповідь (презентацію) на одну з обраних тем:

1. Вікова психологія як галузь психологічних знань.
2. Основні закономірності розвитку психіки в онтогенезі.
3. Теорії психічного розвитку.
4. Періодизації психічного розвитку.
5. Пренатальний розвиток. Психологічна характеристика періоду новонародженості та немовляти.
6. Закономірності психічного розвитку в ранньому дитинстві.
7. Особливості психічного розвитку дітей-дошкільників.
8. Психічний розвиток в молодшому шкільному віці.
9. Загальна характеристика періоду дорослішання.
10. Психологічні особливості розвитку підлітків.
11. Психологічні особливості розвитку у період ранньої юності.
12. Психологічні характеристики періоду пізньої юності.
13. Проблема “важких підлітків”.
14. Вплив субкультури на формування особистості підлітків та юнаків.
15. Діджиталізація освіти: допомагає або шкодить.
16. Digital-діти: аналіз міфів та реальних проблем.
17. Вплив цифровізації на психічний розвиток розвитку.

Структура презентації:

- тема;
  - короткий огляд проблеми із визначенням ступеню її дослідження;
  - основна частина;
  - висновки, рекомендації, перспективи наукових розвідок;
  - список використаних джерел.
- Обсяг презентації – 15- 20 слайдів

Шкала оцінювання індивідуально-консультаційної роботи здобувачів вищої освіти

К-сть балів	Критерії оцінювання
6-7	Послідовність, логічність написання роботи, а також підготовка презентації та, відповідно, її захист, а також виокремлення з різних джерел основних положень, які структурно об'єднанні, проаналізовані та узагальнені висновками.
4-5	Достатній рівень представленої роботи, її теоретичний аналіз, проте без пов'язання результатів із практичною діяльністю
2-3	Достатній рівень представленої роботи, її теоретичний аналіз, підготовлена презентація, що розкриває основні положення, проте здобувач не захистив представлений матеріал
1	Робота здана, проте відсутні її захист і презентація
0	Робота відсутня

Шкала оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти

Виконання самостійної роботи, як правило, оцінюється під час проведення семінарських занять та написання контрольної роботи у вигляді опитування.

К-сть балів		Критерії оцінювання
Денна ф/н	Заочна ф/н	
1	2	Здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей
0,5	1,5	Здобувач вищої освіти розкриває сутність теоретичних питань, усвідомлює алгоритм практичних завдань, використовуючи відповідну термінологію
	1	Здобувач поверхово викладає навчальний матеріал, недостатньо чітко розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускає при цьому суттєві помилки
0		Робота відсутня

Шкала оцінювання проміжних модульних контрольних робіт (АКР)

для денної та заочної форми навчання

К-сть балів	Критерії оцінювання
6	Здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає його під час написання контрольних робіт із посиланням на актуальні літературні джерела, володіючи термінологічним словником із навчальної дисципліни
4-5	Здобувач вищої освіти володіє теоретичними засадами досліджуваної теми, проте не здатний пов'язати теорію із практикою, спостерігається недостатнє усвідомлення термінологічного апарату навчальної дисципліни
2-3	Здобувач вищої освіти в неповному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово викладає його у письмових відповідях, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності
1	Здобувач вищої освіти має суттєві ускладнення під час письмового викладу матеріалу, не розуміє змісту теоретичних питань, не готовий дати відповідь на практичні завдання
0	Робота відсутня

Підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється за результатами поточного контролю (від 0 до 50 балів) та екзамену (від 0 до 50 балів). Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є отримання не менше 25 балів за поточний контроль та 25 балів за підсумковий контроль у формі екзамену.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання в національну шкалу та шкалу за системою ЄКТС здійснюється в такому порядку:

Відповідність підсумкової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Сума балів за 100- бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			Екзамен, диф. залік, курсова робота, практика	Залік
90-100	A	відмінно	відмінно	зараховано
80-89	B	дуже добре	добре	
70-79	C	добре		
60-69	D	задовільно	задовільно	
50-59	E	достатньо		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно	не зараховано
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу		

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Шкала та критерії перезарахування результатів навчання, здобутих в неформальній освіті здобувача (до 25% обсягу контактних годин дисципліни) (розробляється відповідно до специфіки дисципліни)

Кількість балів	Форма заняття та діяльності	Критерії оцінювання	Рекомендовані ресурси для здобуття результату
10	Індивідуальна робота	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату обсягом 30 годин (1 кредит ECTS) або більше	Масові онлайн курси https://www.dpu.edu.ua/osvita/neformalna-informalna-osvita
1	Семінарське заняття, практичне заняття	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату за темою заняття	Масові онлайн курси на платформі EdERA, Прометеус тощо. Онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.
0		Відсутній результат або результат не відповідає тематиці дисципліни	

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- тестування;
- доповіді, есе, презентації;
- індивідуальні завдання;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- презентації результатів самостійної, індивідуальної роботи та наукових досліджень;
- контрольна робота;
- комп'ютерне тестування на платформі MOODLE ДПУ.
- екзамен.

6. ФОРМИ ТА ПИТАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів засвоєння програмного матеріалу з навчальної дисципліни передбачає поточний, проміжний та підсумковий форми контролю, які здійснюються на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль здійснюється впродовж семестру під час проведення семінарських та практичних занять, при перевірці самостійних робіт виконанні індивідуальної, контрольних робіт і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу з предмета.

При поточному контролі оцінюються наступні результати: відповіді на семінарських заняттях; контрольних робіт; результати виконання завдань самостійної роботи здобувача, передбачених навчальним планом; для змішаної (дистанційної) форми навчання (відповіді під час занять в дистанційному режимі (на форумах, чатах, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams тощо); результати виконання завдань самостійної роботи здобувача; результати виконання інших видів робіт (участь у науково-практичних конференціях, олімпіадах, підготовка наукової статті).

Проміжний контроль здійснюється у формі контрольного заходу (тест, інтерпретація теоретичного питання, написання тез доповідей на наукову конференцію, підготовка кваліфікаційної роботи.

З навчальної дисципліни передбачено 2 контрольні (модульні) роботи. Здобувачів завчасно інформують про терміни проведення і зміст контрольної (модульної) роботи. Результат поточного контролю визначається сумарно за всіма складовими поточного контролю.

Поточний контроль – контрольні заходи, які здійснюються впродовж модуля з метою оцінювання рівня навчальних досягнень здобувача вищої освіти. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами вищої освіти; перевірка готовності сприйняття здобувачами навчального матеріалу дисципліни, оцінювання досягнених ними програмних результатів навчання, управління їх навчальною мотивацією.

Форми поточного контролю (контрольних заходів):

- 1) модульні (а) контрольні(а) роботи(а);
- 2) письмові, усні опитування на семінарських та практичних заняттях;
- 3) презентація або реферат (*за темою індивідуального дослідницького завдання*);
- 4) огляд спеціальної літератури;
- 5) тестування за темами;
- б) індивідуальна або групова презентація.

Кількість заходів та форми проведення поточного контролю визначаються викладачем, за яким закріплене викладання дисципліни. Їх кількість має бути достатньою для перевірки досягнень програмних результатів навчання здобувачами вищої освіти.

В процесі поточного контролю оцінюється СРС над досліджуваним матеріалом: повнота виконання завдань, рівень засвоєння навчальних матеріалів та окремих розділів навчальної дисципліни, робота з додатковою літературою, вміння й навички індивідуальних і групових презентацій, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи, технічних або економічних розрахунків тощо.

Семестровий модуль завершується модульною контрольною роботою (МКР). Модульні(а) контрольні(а) роботи(а) є обов'язковою формою поточного контролю. Модульна контрольна робота може виконуватися у письмовій або комп'ютерній формі. Форма проведення модульного контролю визначається кафедрою (викладачем), за якою (им) закріплене викладання дисципліни.

В РПНД має бути вказано, в чому полягає поточний контроль, які види поточного контролю застосовуються; форми оцінювання певних програмних результатів навчання за окремими видами контролю.

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни проводиться після завершення її вивчення з метою встановлення досягнення здобувачем вищої освіти заявлених результатів. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Перелік питань до проміжного модульного контролю №1

1. Вікова психологія як наука, її предмет та основні завдання.
2. Взаємозв'язок вікової психології з іншими науками.
3. Принципи досліджень у віковій психології.
4. Класифікація методів вікової психології.
5. Характеристика організаційних методів дослідження у віковій психології (лонгітюдний, порівняльний, комплексний).
6. Емпіричні методи у віковій психології (спостереження, експеримент, бесіда, опитування, тестування, проєктивні методи, аналіз продуктів діяльності тощо).
7. Виникнення вікової психології як самостійної науки.
8. Біогенетичний підхід до вивчення розвитку психіки в онтогенезі в кінці XIX — на початку XX ст. (С. Холл, К. Бюллер, Е. Клапаред).
9. Соціогенетичний підхід до розвитку психіки в онтогенезі у психології кінця XIX — початку XX ст. (Е. Дюркгейм, П. Жане, Дж. Уотсон).
10. Теорія конвергенції двох факторів В. Штерна.
11. Новітні досягнення у віковій психології за кордоном (А. Валлон, Ж. Піаже та ін.).
12. Розвиток вікової психології в дореволюційний період у Росії.
13. Теорія культурно-історичного розвитку вищих психічних функцій Л. С.Виготського.
14. Дослідження проблем вікової психології за кордоном (З. Фрейд, А. Фрейд, Е.Еріксон та ін.).
15. Поняття про психічний розвиток у сучасній психології. Аналіз основних концепцій психічного розвитку.
16. Русійні сили психічного розвитку.
17. Основні фактори психічного розвитку.
18. Біологічні передумови психічного розвитку.
19. Значення соціальних факторів у розвитку психіки. Вплив навчання та виховання.
20. Діяльність як умова та засіб психічного розвитку дитини (спілкування, гра, пізнання, праця).
21. Поняття про провідну діяльність у віковій психології.
22. Поняття про сензитивні періоди розвитку. Основні сенситивні періоди.
23. Проблема співвідношення навчання та розвитку.
24. Поняття про рівень актуального та зону найближчого розвитку.
25. Проблема вікової періодизації, основні принципи.
26. Критерії вікової періодизації.
27. Вікові кризи та стабільні періоди розвитку.
28. Провідна діяльність і віковий період.
29. Психічні новоутворення як критерій вікової періодизації.
30. Акселерація психічного розвитку: причини та наслідки.
31. Періодизація психічного розвитку за Д. Б. Ельконіним.
32. Періодизація психічного розвитку за Е.Еріксоном.
33. Стадії та закономірності соціалізації за А. В. Петровським.
34. Психосексуальні стадії розвитку особистості за З. Фрейдом.

Перелік питань до проміжного модульного контролю №2

1. Характеристика фази новонародженості.
2. Основні ознаки кризи новонародженості.
3. Виникнення потреби в емоційному спілкуванні і його значення для психічного розвитку немовляти. "Комплекс поживлення" як перша соціальна реакція новонародженої дитини.
4. Розвиток рухів немовляти. Становлення прямоходіння в немовлячий період, його значення для психічного розвитку дитини.
5. Характеристика основних новоутворень немовлячого віку.
6. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку.

7. Предметна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці. Види предметних дій. Знарядстві дії.
8. Розумовий розвиток дитини раннього віку.
9. Проблема кризи трьох років.
10. Характеристика основних психічних новоутворень раннього віку.
11. Специфіка соціальної ситуації розвитку дошкільника.
12. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільника: розвиток та етапи.
13. Потреби дитини дошкільного віку та формування мотивів її поведінки.
14. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.
15. Розвиток мислення в дошкільному віці.
16. Особливості розвитку уваги та пам'яті дошкільнят.
17. Характеристика уяви в дошкільному віці.
18. Статеворольова ідентифікація в дошкільному віці.
19. Психологічна готовність дитини до навчання в школі (характеристика основних компонентів).
20. Інтелектуальна готовність дитини до навчання у школі.
21. Поняття про мотиваційну готовність до навчання у школі.
22. Емоційно-вольова готовність до навчання у школі.
23. Особистісна готовність до навчання у школі.
24. Характеристика основних новоутворень періоду дошкільного дитинства.
25. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку молодших школярів.
26. Аналіз соціальної ситуації розвитку молодшого школяра.
27. Особливості навчальної діяльності молодшого школяра.
28. Структура навчальної діяльності молодшого школяра та шляхи її формування.
29. Засвоєння моральних норм та правил поведінки в молодшому шкільному віці.
30. Рівні та стадії морального розвитку за Л. Колбергом.
31. Розвиток емоційно-вольової сфери молодших школярів.
32. Самооцінка молодших школярів.
33. Психічні новоутворення в молодшому шкільному віці.
34. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку підлітків.
35. Біологічний фактор у розвитку підлітків (статеве дозрівання, акселерація)
36. Соціальна ситуація розвитку підлітка.
37. Почуття дорослості як центральне новоутворення в підлітковому віці.
38. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів підлітків.
39. Новоутворення особистості в підлітковий період.
40. Комунікативна діяльність в підлітковому віці: перебудова взаємин з однолітками та дорослими.
41. Проблема "важких" підлітків: причини та умови профілактики.
42. Соціальна ситуація розвитку в старшому шкільному віці.
43. Перебудова взаємин з однолітками та дорослими на етапі ранньої юності.
44. Формування статево-рольових цінностей та статево-рольового самовизначення в ранній юності.
45. Дружба і кохання в ранній юності.
46. Мотиви поведінки та ціннісні орієнтації в юності.
47. Основні новоутворення раннього юнацького віку.

Перелік питань до підсумкового контролю:

1. Вікова психологія як наука, її предмет та основні завдання.
2. Взаємозв'язок вікової психології з іншими науками.
3. Принципи досліджень у віковій психології.
4. Класифікація методів вікової психології.

5. Характеристика організаційних методів дослідження у віковій психології (лонгітюдний, порівняльний, комплексний).
6. Емпіричні методи у віковій психології (спостереження, експеримент, бесіда, опитування, тестування, проєктивні методи, аналіз продуктів діяльності тощо).
7. Виникнення вікової психології як самостійної науки.
8. Біогенетичний підхід до вивчення розвитку психіки в онтогенезі в кінці XIX — на початку XX ст. (С. Холл, К. Бюллер, Е. Клапаред).
9. Соціогенетичний підхід до розвитку психіки в онтогенезі у психології кінця XIX — початку XX ст. (Е. Дюркгейм, П. Жане, Дж. Уотсон).
10. Теорія конвергенції двох факторів В. Штерна.
11. Новітні досягнення у віковій психології за кордоном (А. Валлон, Ж. Піаже та ін.). Розвиток вікової психології в дореволюційний період у Росії.
12. Теорія культурно-історичного розвитку вищих психічних функцій Л. С. Виготського.
13. Дослідження проблем вікової психології за кордоном (З. Фрейд, А. Фрейд, Е. Еріксон та ін.).
14. Поняття про психічний розвиток у сучасній психології. Аналіз основних концепцій психічного розвитку.
15. Рушійні сили психічного розвитку.
16. Основні фактори психічного розвитку.
17. Біологічні передумови психічного розвитку.
18. Значення соціальних факторів у розвитку психіки. Вплив навчання та виховання.
19. Діяльність як умова та засіб психічного розвитку дитини (спілкування, гра, пізнання, праця).
20. Поняття про провідну діяльність у віковій психології.
21. Поняття про сензитивні періоди розвитку. Основні сензитивні періоди.
22. Проблема співвідношення навчання та розвитку.
23. Поняття про рівень актуального та зону найближчого розвитку.
24. Проблема вікової періодизації, основні принципи.
25. Критерії вікової періодизації.
26. Вікові кризи та стабільні періоди розвитку.
27. Провідна діяльність і віковий період.
28. Психічні новоутворення як критерій вікової періодизації.
29. Акселерація психічного розвитку: причини та наслідки.
30. Періодизація психічного розвитку за Д. Б. Ельконіним.
31. Періодизація психічного розвитку за Е. Еріксоном.
32. Стадії та закономірності соціалізації за А. В. Петровським.
33. Психосексуальні стадії розвитку особистості за З. Фрейдом.
34. Характеристика фази новонародженості.
35. Основні ознаки кризи новонародженості.
36. "Комплекс пожвавлення" як перша соціальна реакція новонародженої дитини.
37. Виникнення потреби в емоційному спілкуванні і його значення для психічного розвитку немовляти.
38. Формування передумов засвоєння мови в немовлячому віці.
39. Розвиток рухів немовляти.
40. Становлення прямоходіння в немовлячий період, його значення для психічного розвитку дитини.
41. Характеристика основних новоутворень немовлячого віку.
42. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку.
43. Предметна діяльність як провідний вид діяльності в ранньому віці.
44. Види предметних дій. Знаряддеві дії.
45. Розумовий розвиток дитини раннього віку.
46. Проблема кризи трьох років.
47. Характеристика основних психічних новоутворень раннього віку.
48. Специфіка соціальної ситуації розвитку дошкільника.

49. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільника.
50. Структура розгорнутої форми ігрової діяльності дитини дошкільного віку.
51. Розвиток сюжетно-рольової гри в дошкільному віці. Етапи прийняття ролі.
52. Потреби дитини дошкільного віку та формування мотивів її поведінки.
53. Розвиток емоційно-вольової сфери дошкільника.
54. Розвиток мислення в дошкільному віці.
55. Особливості розвитку уваги та пам'яті дошкільнят.
56. Характеристика уяви в дошкільному віці.
57. Статеворольова ідентифікація в дошкільному віці.
58. Психологічна готовність дитини до навчання в школі (характеристика основних компонентів).
59. Інтелектуальна готовність дитини до навчання у школі.
60. Поняття про мотиваційну готовність до навчання у школі.
61. Емоційно-вольова готовність до навчання у школі.
62. Особистісна готовність до навчання у школі.
63. Характеристика основних новоутворень періоду дошкільного дитинства.
64. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку молодших школярів.
65. Аналіз соціальної ситуації розвитку молодшого школяра.
66. Особливості навчальної діяльності молодшого школяра.
67. Структура навчальної діяльності молодшого школяра та шляхи її формування.
68. Засвоєння моральних норм та правил поведінки в молодшому шкільному віці.
69. Рівні та стадії морального розвитку за Л. Колбергом.
70. Розвиток емоційно-вольової сфери молодших школярів.
71. Самооцінка молодших школярів.
72. Особливості взаємин та спілкування молодших школярів.
73. Психічні новоутворення в молодшому шкільному віці.
74. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку підлітків.
75. Біологічний фактор у розвитку підлітків (статеве дозрівання, акселерація)
76. Соціальна ситуація розвитку підлітка.
77. Почуття дорослості як центральне новоутворення в підлітковому віці.
78. Розвиток пізнавальних процесів та інтересів підлітків.
79. Новоутворення особистості в підлітковий період.
80. Розвиток самосвідомості підлітка.
81. Комунікативна діяльність в підлітковому віці: перебудова взаємин з однолітками та дорослими.
82. Проблема "важких" підлітків: причини та умови профілактики.
83. Соціальна ситуація розвитку в старшому шкільному віці.
84. Перебудова взаємин з однолітками та дорослими на етапі ранньої юності.
85. Формування статево-рольових цінностей та статево-рольового самовизначення в ранній юності.
86. Дружба і кохання в ранній юності.
87. Мотиви поведінки та ціннісні орієнтації в юності.
88. Професійне самовизначення в ранній юності.
89. Основні новоутворення раннього юнацького віку.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.
2. Психологія (Основи психології. Вікова, педагогічна та соціальна психологія) : методичні рекомендації. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2021. 16 с.
3. Ковалькова Т. О. Вікова та педагогічна психологія: методичні рекомендації для студентів денної та заочної форм навчання. К. : ВНЗ "Університет економіки та права "КРОК", 2021. 64 с.

Допоміжна:

1. Савчин М. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид. перероб., доповн. К. : ВЦ «Академія», 2019. 368 с.
2. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія. Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2022. 376с.
3. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія /□В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. К. : Каравела, 2019. 447 с.

Інформаційні ресурси

1. Дитячий психолог. URL: <https://dytpsyholog.com/>
2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. URL:<http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Найкращі книги з психології українською мовою. URL: <https://worldinbooks.com.ua/psykholohiia>

Міжнародні видання

1. Handbook of educational psychology. Fourth edition. Edited by Paul A. Shutz and Krista R. Muis. 2023.
2. Anita E. Woolfolk. Educational psychology. 2020. 647 p.